

17. Оцінювання та відбір педагогічних інновацій: теоретико-прикладний аспект. Науково-методичний посібник / за редакцією Л. Даниленка. – К. : Логос, 2001. – 185 с.
18. *Клокар Н. І.* Вплив глобалізаційних процесів на зміст і завдання післядипломної освіти регіону // Вісник післядипломної освіти : збірник наукових праць. Випуск 3 / ред. кол. : В. В. Олійник (гол. ред.) та ін. – К. : Міленіум, 2006. – С. 17-27.
19. *Власко М. П.* Про переваги модульно-рейтингової технології навчання / Власко М. П., Устименко О. В. // Професійна освіта. – 2000. – С. 98-106.
20. *Сікорський П. І.* Кредитно-модульна технологія навчання : [навч. посібн.]. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 127 с.

Вернидуб Р. М. Реализация механизмов интеграции образования и науки средствами педагогических технологий.

В статье реализация механизмов интеграции образования и науки рассматривается в контексте развертывания новой дидактической модели профессионально-педагогической подготовки современного учителя.

Ключевые слова: образование, философия образования, педагогические технологии.

Vernidub R. M. Implementation mechanisms of integration of education and science by means of educational technology.

In the article the implementation mechanisms for the integration of education and science is considered in conjunction with the launching of a new didactic model of professional and pedagogical training of the modern teacher.

Keywords: education, philosophy of education, educational technology.

Уваркіна О. В.

ЗАГАЛЬНЕ Й ОСОБЛИВЕ В НАЦІОНАЛЬНИХ СИСТЕМАХ ОСВІТИ

У статті аналізуються природа та сутність освіти як національного явища; національна освіта розглядається з огляду на спільне й відмінне в різних освітніх системах.

Ключові слова: освіта, національна освіта, освітній стандарт.

Спільність рис і тенденцій розвитку національних систем освіти обумовлюється наявністю загальних проблем, які постають перед сучасною освітою у багатьох країнах світу. Зокрема, С. Ніколаєнко до

основних проблем розвитку національних систем освіти країн “Великої вісімки” відносить доступність освіти для всіх верств населення і безкоштовна початкова освіта; розвиток системи освіти протягом усього життя; розвиток єдиного освітнього простору (сприяння академічній мобільності, створення єдиної кваліфікаційної структури, створення єдиної міжнародної системи оцінки якості освіти); розвиток інформаційних технологій у системі освіти й сприяння дистанційній освіті; просування ідеї суспільства, заснованого на знаннях і освіти для сталого розвитку [8, 12].

Мета статті – виявити загальні та особливі риси, що притаманні країнам Європи у сфері національних систем освіти.

На думку А. Сбруєвої, в освітніх стратегіях, створених у різних регіонах світу є чимало спільного. Універсальним є розуміння необхідності гуманізації педагогічного процесу як бажаної перспективи, як орієнтиру для розвитку, як умови якісної освіти. Негативною здебільшого вважається тенденція “маркетизації” освітньої сфери, хоча у кожному конкретному випадку вона має свої прояви, які не завжди є однозначно негативними. Відмінності в проявах та оцінці цього явища пов’язані з рівнем економічного розвитку країни або регіону, національними традиціями розвитку шкільництва [11, 68].

До спільних тенденцій розвитку національних систем освіти провідних країн світу належить демократизація освіти. За словами Д. Латишиної, ідея демократизації освіти, що проголошується в кінці ХХ ст. одним з важливих принципів освітньої політики, знайшла закріплення в новітньому законодавстві про освіту в багатьох країнах, і її здійснення полягає в наданні можливості здобування освіти всіма, для чого потрібна повна спадкоємність шкіл, ліквідація тупикових шкіл [6, 572].

До числа загальних тенденцій розвитку національних систем освіти означених вище країн також належить розробка державних програм, спрямованих на впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Ці програми передбачають вживання сучасних мережевих технологій у навчальному процесі, відповідну підготовку викладачів і розробку такого програмного забезпечення, яке б відповідало вимогам до якості навчального матеріалу і з технологічної, і з педагогічної точок зору [12, 30-31].

Говорячи про спільність у сучасних національних системах освіти, варто також відзначити тенденцію зближення цих систем, що, в першу чергу, обумовлено дією чинника глобалізації та інтернаціоналізації освіти. Як зазначає Ж. Чернякова, процеси глобалізації та

інтернаціоналізації сприяють, з одного боку, реформуванню та створенню конкурентоспроможних національних освітніх систем, які відповідають високим міжнародним стандартам, а з другого – спрямовані на плідне співробітництво з міжнародними освітніми організаціями, департаментами освіти, навчально-виховними закладами різних країн світу та залучення нових стратегічних партнерів до освітньої діяльності [13, 78].

Загальним для більшості країн Європи чинником розвитку національних систем освіти, що визначає їхню специфіку, є євроінтеграційні процеси. Як зазначають автори аналітичної доповіді, присвяченої реформам освіти у світі, відповіддю країн Західної Європи на виклики, пов'язані з необхідністю пристосування національної системи освіти до реалій і потреб постіндустріальної епохи, що настає, і супутніх з нею явищ інтернаціоналізації і глобалізації освіти, з'явилася їх політична і економічна інтеграція в Європейський Союз, а стосовно освіти – зближення і гармонізація національних освітніх систем в рамках Болонського процесу, що набирає все більш великі масштаби і динаміку [10, 37].

На думку Н. Лавриченко, незважаючи на те, що національні системи освіти країн Західної Європи продовжують зберігати певну специфіку, дедалі відчутнішою є їх трансформація у бік взаємонаближення і взаємоузгодження щодо основних параметрів функцій управління, фінансування, структури, змісту навчальних програм, кваліфікаційних вимог до дипломів тощо. Ці складні процеси пошуку єдиних, спільних для країн європейської спільноти механізмів забезпечення якості освіти покликані перетворити останню на ефективний інструмент досягнення, з одного боку, соціальної консолідації громадян об'єднаної Європи, а з другого – їх соціальної мобільності [5, 20].

О. Матвієнко до основних аспектів модернізації середньої освіти країн-членів Європейського Союзу відносить:

– демократизацію шкільних систем у напрямі подолання в них дуалізму, соціальної нерівності та жорстких обмежень структурної організації;

– орієнтацію на створення об'єднаних шкіл, доступних кожному незалежно від соціального статусу, статі, національності, віроуподобань;

– послідовний курс (як з позиції глобалізму, так і євроцентризму) на формування систем неперервної освіти, що забезпечує навчання на будь-якому рівні і в будь-якому віці;

– підвищення якості шкільної освіти за умов посилення інтегративних зв'язків країн-членів ЄС (“європеїзація” змісту загальної

освіти, зокрема шляхом включення в шкільні програми завдань, пов'язаних з проблемами охорони природного середовища Європи, збільшення часу запланованого на вивчення іноземних мов; зближення загальної освіти з професійною шляхом створення в старших класах профілюючих відділень технології, індустрії, інформатики та ін.; розвиток пізнавальної активності учнів, їх самостійності і творчості; виховання громадянина Європи, який знає і поважає культури народів Європейського Союзу, здатний жити і працювати в мирі і злагоді з людьми інших національностей і культур) [7, 9].

Л. Пуховська, розглядаючи характеристики системи ціннісних орієнтацій професійної підготовки вчителів та особливості педагогічної освіти в умовах формування загальноєвропейського освітнього простору, робить висновок про те, що розвиток педагогічної освіти в країнах Західної, Центральної та Східної Європи має багато спільного в утвердженні певних цінностей". Базовими цінностями Л. Пуховська визначає визнання прав людини, автономію особистості та її свободу, відповідальність, солідарність, прийняття різноманітності, активну толерантність, зауважуючи, що утвердженню означених цінностей сприяють активні процеси демократизації та інтеграції на Європейському континенті [9, 26].

Щодо різниці між досліджуваними національними системами освіти, то в першу чергу варто відзначити традиційне розмежування за критерієм централізації/децентралізації. Відповідно, як вже було зазначено вище, французька та японська системи освіти втілюють характерні риси централізованої системи освіти, тоді як німецька, британська та американська освітні системи відносяться до децентралізованих. Однак, цю різницю не варто переоцінювати. Так, Б. Вульфсон, розділяючи національні системи освіти на централізовані та децентралізовані, водночас зауважує, що зведення всіх систем освіти лише до цих двох типів, концентрація уваги на протилежних полюсах спрощують, а деколи і спотворюють реальну картину розвитку світового освітнього простору, утруднюють усвідомлення всього різноманіття освітніх систем, не показують змін, що відбуваються. Сьогодні таке жорстке дихотомічне розділення стає значною мірою умовним, оскільки національні освітні системи в своїй більшості займають проміжне положення між полюсами [3, 57].

Залежно від типу освітньої системи по-різному вирішується проблеми стандартів освіти. За словами Н. Авшенюк, стандартизація освіти є багатовимірним соціопедагогічним феноменом, який набув поширення в міжнародному просторі в ході масштабних освітніх реформ 90-х років ХХ – початку ХХІ ст., зумовлених процесами

економічної, політичної та культурної глобалізації, розвитком економіки знань, інформаційно-комунікаційних технологій, а також необхідністю підвищення якості освіти. У міжнародному освітньому просторі відбувається зустрічний процес: країни з децентралізованою системою освіти вперше в своїй історії розробляють і впроваджують загальнонаціональні вимоги до шкільної та педагогічної освіти, а країни з централізованою системою освіти, де стандарт завжди існував у вигляді затверджених урядом навчальних планів, програм, підручників, йдуть по шляху скорочення обов'язкового стандарту, розширення автономії навчальних закладів у визначенні змісту шкільної та педагогічної освіти, запровадження стандартів якості освітньої та професійної підготовки фахівців з вищою освітою [1, 4].

Н. Воскресенська, розглядаючи історію розвитку освітніх стандартів, відзначає, що у централізованих державах, до яких, зокрема, вона відносить Францію та Японію, стандарти існували завжди. Отже, сьогодні перед освітніми системами цих держав постає завдання їх вдосконалення, створення нового покоління навчальних програм та стандартів, що мають дещо інший зміст, структуру та форму. Принципово іншою є ситуація у країн з децентралізованою системою освіти (США, Велика Британія), де немає досвіду існування державних вимог до змісту освіти [2, 143].

А. Джуринський звертає увагу на відмінності у базових принципах державної політики відносно закладів приватної освіти. У США та Японії влада приділяє ним менше уваги, ніж суспільним навчальним закладам, що виражається перш за все в перевагах при фінансуванні. В Англії та Франції при субсидуванні приватні і суспільні школи користуються рівними правами [4, 13].

По різному вирішується й проблема “релігія та школа”. В США державні школи формально є світськими, але функціонують церковні школи різних конфесій, в яких навчаються понад 4 млн дітей. Федеральний уряд і влада штатів надають цим школам певну фінансову підтримку. У Франції державна школа повністю відокремлена від церкви, релігійні заняття не включені в навчальні плани, місце релігії посідають уроки громадянської освіти, а релігійні заняття можуть проводитися лише поза школою. Водночас католицька церква, до якої належать більше 90 % французів, має широку мережу своїх шкіл, які відвідують не менше 15 % учнів і де систематично ведеться релігійне виховання. У Німеччині навчальні плани школи містять два альтернативні предмети “Релігія” і “Етика”: кожен учень повинен вибрати один з них. Нарешті, у Великій Британії релігійні заняття обов'язкові у всіх школах [3, 143].

Отже, на сучасному етапі розвитку освіти домінуючою тенденцією є поширення інтеграційних процесів, інтернаціоналізація освіти, інтенсифікація обміну досвідом, педагогічними ідеями та технологіями, що сприяє взаємному наближенню національних систем освіти провідних країн світу. Реформування цих систем освіти спрямовується на демократизацію освіти, подолання соціальних нерівностей, гуманізацію навчально-виховного процесу, впровадження інноваційних та інформаційно-комунікаційних технологій, розвиток безперервної освіти. Водночас зберігається й національна та історико-культурна специфіка систем освіти, що створює певні перешкоди на шляху до створення глобального єдиного освітнього простору.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Авишенюк Н. М.* Стандартизація професійної підготовки вчителів у Англії й Уельсі (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13. 00. 04. – К., 2005. – 21 с.
2. *Воскресенская Н. М.* Опыт разработки стандартов образования в зарубежных странах // Вопросы образования. – 2004. – № 3. – С. 143-161.
3. *Вульфсон Б. Л.* Сравнительная педагогика. История и современные проблемы. – М. : УРАО, 2003. – 232 с.
4. *Джуринский А. Н.* Сравнительная педагогика. – М. : Академия, 1998. – 176 с.
5. *Лавриченко Н. М.* Педагогічні основи соціалізації учнівської молоді в країнах Західної Європи : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13. 00. 01. – К., 2006. – 39 с.
6. *Латышина Д. И.* История педагогики. История образования и педагогической мысли. Учебное пособие. – М. : Гардарики, 2006. – 603 с.
7. *Матвієнко О. В.* Розвиток систем середньої освіти у країнах Європейського Союзу: порівняльний аналіз : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13. 00. 01. – К., 2005. – 39 с.
8. *Ніколаєнко С. М.* Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком системи освіти України : автореф. дис. ... д-ра пед. наук. – К., 2009. – 44 с.
9. *Пуховська Л. П.* Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільність і розбіжності: [Монографія]. – К. : Вища школа, 1997. – 180 с.
10. Реформы образования: Аналитический обзор / под ред. *В. М. Филиппова.* – М. : Центр сравнительной образовательной политики, 2003. – 303 с.
11. *Сбруєва А. А.* Порівняльна педагогіка : навчальний посібник. – Суми : Редакційно-видавничий відділ СДПУ, 1999. – 300 с.
12. *Тихонов А. Н.* Управление современным образованием: социальные и экономические аспекты / А. Н. Тихонов, А. Е. Абрамешин., Т. П. Воронина, А. Д. Иванников, О. П. Молчанова. – М. : Вита-Пресс, 1998. – 256 с.

13. Чернякова Ж. Порівняльна характеристика процесів глобалізації та інтернаціоналізації в контексті формування сучасної освітньої політики // Порівняльно-педагогічні студії. – 2011. – № 2. – С. 78-84.

Уваркина О. В. *Общее и особенное в национальных системах образования.*

В статье анализируется природа и сущность образования как национального явления; национальное образование рассматривается с учетом общего и различного в разных образовательных системах.

Ключевые слова: образование, национальное образование, образовательный стандарт.

Uvarkina O. V. *General and special in the national systems of education.*

This article examines the nature and essence of education as a national phenomenon, a national education is considered, taking into account common and different in the unlike educational systems.

Keywords: education, national education, the educational standard.

Кавалеров В. А.

СИНЕРГЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ

У статті аналізується синергетичний аспект організації освітнього процесу у контексті суспільства знань. Виокремлюються і досліджуються синергетичні закони педагогічної діяльності. Акцентується увага на змістовних перетвореннях в освітньому процесі.

Ключові слова: синергетика, освіта, педагогіка, вчитель, учень, культура, інновація, методологія.

Соціальні трансформації в Україні актуалізують проблему дослідження освітньої сфери як однієї з засадничих сфер суспільного розвитку. Вітчизняний науковий дискурс збагачується новими доробками в галузі синергетики. Водночас, виключно теоретичний рівень дослідження цієї проблеми не вирішує всіх завдань, які сьогодні стоять перед українською освітою. Відтак, постає проблема аналізу синергетичного аспекту організації освітнього процесу в контексті суспільства знань.

Синергетичний аспект організації освітнього процесу досліджується в працях С. Князевої, І. Пригожина, К. Роджерса. Проблеми застосування синергетичного підходу в педагогіці